

Реформування галузі страхування в Україні – вимога часу та об'єктивна необхідність

Войтенко Юлія Миколаївна

Викладач кафедри "економіки та фінансів"

Європейського університету Уманської філії

Удосконалення засобів виробництва, суспільний розвиток відносин призводять до збільшення кількості ризиків та обсягів збитків від їх настання. З огляду на обмежені можливості фінансового забезпечення страхового захисту за рахунок централізованих та децентралізованих ресурсів у ринковому середовищі особливої ваги набувають фонди страхового захисту, що формуються спеціалізованими установами шляхом страхування.

Страхування – об'єктивно необхідний атрибут ринкової економіки. Світовий досвід переконує, що одним із важливих індикаторів стану економіки будь-якої країни ринкової орієнтації є розвиток страхування.

В Україні дослідженню процесу страхування присвячені праці В.В. Базилевича, Н.М. Внукової, К.Г. Воблого, О.Д. Заруби, М.С. Клапківа, М.Д. Лутака, С.С. Осадця. Належне місце в розробленні цих проблем посідають роботи російських економістів Є.В. Коломіна, Ф.В. Коньшина, А.Б. Крутика, Л.А. Мотильова, Л.О. Орланюк-Малицької, В.К. Райхера, Л.І. Рейтмана, В.О. Сухова, В.В. Шахова, М.Я. Шимінової .

Система страхування в Україні діє на основі значної частини систематизованої законодавчої бази за видами, напрямками і галузями страхової діяльності і забезпечує надійний захист майнових інтересів підприємців і населення в разі втрат заподіяних вогнем, стихійним лихом, техногенними аваріями, транспортними пригодами та багатьма іншими непередбачуваними обставинами. Страхування добре зарекомендувало себе як форма нагромадження коштів громадян для вирішення їх соціальних проблем (охорона здоров'я, пенсійне забезпечення, освіта тощо). Позитивну роль у цьому відіграв Закон «Про страхування» та інші законодавчі й ор-

ганізаційні заходи щодо розвитку страхової справи.

Зараз на страховому ринку України зареєстровано понад 250 страхових компаній, Моторне, Авіаційне, Морське страхові бюро, ряд страхових пулів. Зросла кількість членів Ліги страхових організацій України. Створено Асоціацію професійних страхових посередників.

Ліга страхових організацій України, заснована ще у 1992 р. як добровільного, недержавного, неприбуткового об'єднання страховиків. Вона є юридичною особою, діє на принципах добровільності і самоуправління. Нині членами ЛСОУ є біля 130 страхових компаній України[1].

Необхідно відзначити, що за останні 3 роки на страховому ринку України утворилося 6 страхових груп, а саме: страхова група "АСКА" - 3 компанії, страхова група "ДАСК" - 5 компаній, страхова група "Гарант" - 4 страхові і 2 сервісні компанії, страхова група "ТАС" - 3 страхові компанії і 2 банки, страхова група "Універсальна" - 5 страхових компаній, страхова група "Лемма" - 3 компанії. Оголошено про утворення сьомої страхової групи - "Фінансово-страховий альянс". Кожна з цих страхових груп тісно співпрацює з певним банком, і тому, по суті справи, вони є банківсько-страховими об'єднаннями[4].

Нажаль, не кожна з цих груп відповідає європейським стандартам банківсько-страхових об'єднань і не усі вони володіють значними капіталами порівняно з капіталами подібних об'єднань в Європі, але існування таких груп в Україні свідчить про початки значної концентрації капіталів і про майбутню конкурентну боротьбу на страховому ринку України.

На сучасному ринку страхування можна виділити як позитивні, так і негативні процеси і тенденції. До позитивних, ми вважаємо потрібно віднести, ріст розмірів статутних фондів, страхових резервів і обсягів зібраних страхових платежів. До негативу ми включили той факт, що існує значна кількість страхових компаній, що свідчить про екстенсивний характер розвитку ринку і утруднює нагляд за страховою діяльністю, а також постійне зниження рівня виплат, котре є доказом не завжди реального страхового

захисту. Великі обсяги і досить високі темпи росту прибутку страхових компаній є наслідком низького рівня виплат і вищих, порівняно з європейськими, цін на страхові продукти.

Страховання необхідна справа. Але у великому розмаїтті пропонованих послуг юридичним та фізичним особам важко зробити вибір. Маючи досить сумний досвід з вкладками, важко зупинитися на тій чи іншій компанії. І це закономірно і правильно. Бо існує безліч способів скориставшись довірою людей, залишити їх ні з чим, особливо в країнах з політичною та економічною нестабільністю.

Дещо поліпшилась ситуація із пенсійним страхуванням громадян. Прийняття у 2003 році законів України про "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" та "Про недержавне пенсійне забезпечення" практично ознаменувало початок реформи в пенсійній системі України. Нині кожен з нас мусить сам турбуватися про своє фінансове забезпечення у похилому віці, оскільки законодавчо Україна перейшла від системи пенсійного забезпечення до системи пенсійного страхування. Згідно Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" система пенсійного забезпечення складається з трьох рівнів.

Перший рівень - солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі солідарна система), що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду на умовах та в порядку, передбачених цим Законом.

Другий рівень - накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (далі - накопичувальна система пенсійного страхування), що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат на умовах та в порядку, передбачених законом.

Третій рівень - система недержавного пенсійного забезпечення, що

базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему накопичувального пенсійного забезпечення.

Для окремих категорій громадян законами України можуть встановлюватися умови, норми і порядок їх пенсійного забезпечення, відмінні від загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і недержавного пенсійного забезпечення.

Громадяни України можуть бути учасниками та отримувати пенсійні виплати одночасно з різних рівнів системи пенсійного забезпечення в Україні. Обов'язковість участі або обмеження щодо участі громадян у відповідних рівнях системи пенсійного забезпечення в Україні та отримання пенсійних виплат встановлюються законами з питань пенсійного забезпечення.

На перший та другий рівень вплив працівника здійснюється опосередковано, залежно від його трудового стажу та розмірів заробітної плати. Третій рівень дає змогу роботодавцю та самому працівнику самостійно потурбуватися про розмір своєї додаткової недержавної пенсії.

Закон, що регулює взаємовідносини суб'єктів третього рівня ("Про недержавне пенсійне забезпечення"), вступив у дію з 01.01.2004. Згідно з ним, додаткове недержавне пенсійне забезпечення може здійснюватися недержавними пенсійними фондами, страховими компаніями із страхування життя, банківськими установами.

Наприклад, Компанія "АСКА-Життя" створена в Києві 1996 року, і пропонує на страховому ринку України такі продукти, як "Універсальна

програма накопичення", "Студентський поліс", "Пенсійне страхування", "Пенсійне страхування" та ін[3].

Одними з провідних страхових компаній України є також "Граве Україна", "АЛІКО АІГ Життя Україна", ЗАТ "Страхова Компанія "ТАС".

1997 року було створено ЗАТ "Недержавний пенсійний фонд Київенерго" (Фонд), який здійснював виплати додаткових пенсій пенсіонерам Компанії. За період діяльності Фонд виплатив додаткові недержавні пенсії загальною сумою понад 5 мільйонів гривень більш ніж 1400 пенсіонерам енергетичної галузі. Однак згідно з новим Законом Фонд не може продовжувати виконання своїх функцій[2].

Із введенням трьохрівневої системи страхування було створено ТОВ „Недержавний пенсійний фонд "Національний”", який пропонує приватні та корпоративні пенсійні програми, які дадуть додаткову пенсію від 33% до 38%.

НПФ "Національний" надає дві послуги :

- Допомагає людині створити приватну пенсію, яка належить тільки їй і яку вона має право залишити своїм нащадкам.
- Допомагає роботодавцям створити та реалізувати програми додаткового пенсійного забезпечення своїх співробітників за рахунок коштів підприємства. Це дає змогу вирішувати кадрові та соціальні питання, збільшувати обсяги виробництва, а також залучати пенсійні активи на потреби власного виробництва.

На українському страховому ринку спостерігається зростання кількості страхових компаній, які поступово об'єднуються в страхові групи. Дані об'єкти займаються різними видами страхування передбаченими чинним законодавством, в більшості випадків це страхування інтересів юридичних осіб. Але не слід забувати, що юридичні одиниці складаються з працівників, людей, які теж потребують страхового захисту. Тому ми вважаємо що потрібно більш детально вивчити питання страхового захисту громадян.

Література:

1. Горбач Л.М. Страхова справа: Навчальний посібник. – 2-ге видання, виправлене. – К.: Кондор, 2003. – с 26.
2. Салій М. Додаткова недержавна пенсія // www.me-press.kiev.ua. – 2004. – №6(76).
3. Страхова компанія "Аска-Життя" // www.aska-life.com.ua.
4. Шумелда Я. Страхування. Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. – Тернопіль: Джура, 2004. – с 48.